Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Телефон: HEnderson 4-0807, 4-0237
Тел. УНС.: HEnderson 4-1016

РІК LXII — Ч. 43. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 5-го БЕРЕЗНЯ 1954. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, MARCH 5, 1954. No. 43. VOL. LXII.

АЙЗЕНГАВЕР ПРОТИ МЕТОД СЕН. МЕККАРТІ

ВІН ПІДТРИМУЄ ВІЙСЬКОВИКІВ ТА ЗАЯВЛЯЄТЬСЯ ПРОТИ ОБРАЗЛИВИХ МЕТОД ПІД ЧАС ПЕРЕСЛУХУВАННЯ; ПРЕЗИДЕНТ ВДОВОЛЕНИЙ З ВІДКИНЕННЯ ПОПРАВКИ БРІКЕРА

Вашингтон. — Президент Айзенгавер на своїй черговій пресовій конференції, на якій було аж 256 журналістів, в лагідний спосіб заявив, що він проти дотеперішних метод переслухування свідків на конгресових Комісіях. Він не назвав по імені сенатора МекКарті, але всі знали, що це відноситься до голови Сенатської Постійної Слідчої Підкомісії, яку очолює МекКарті. Президент хвалив заслуги генерала Цвікера. Ця заява президента та негайна, бо через годину, відповідь на неї сенатора МекКарті, ще більше поглибила розходження між окремими крилами Республіканської Партії. Дехто догадується, що оце розходження між президентом і МекКарті матиме триваліші наслідки для єдности Республіканської Партії. Сенатор МекКарті заявив, що він не міг інакше поступити, коли перед його комісією з'явився „глупий і ароґантний чоловік", який своєю повагою підтримував „комуністів п'ятої Поправки до Конституції". МекКарті виступає і проти державного секретаря Джана Фостера Доллеса, який відобрав його приятелеві МекЛавдові право нагляду над персоналом державного департаменту. Айзенгавер підтримав у своїй заяві зарядження Доллеса, а справі переслухування генерала Цвікера видав окрему заяву на письмі, яку дозволив вцілості опублікувати. На пресовій конференції президент відповідав і на інші запити журналістів, в яких порушувано такі справи. Президент і далі проти зменшування податків від продажу, хоч і не твердив, що він буде при допомозі вета не допускати до зменшення цих податків, коли б Конґрес їх зменшив. Президент висловив своє вдоволення тим фактом, що Сенат відкинув внесок сенатора Джана Брікера про обмеження права президента ЗДА заключувати мирові договори, а також не погодився на проєкт сенатора Волтера Ф. Джорджа, який в дечому злагіднював Брікерів законопроєкт. На запит журналістів про проєкт поставити комуністичну партію поза законом, Айзенгавер відповів, що він наказав вивчати цю справу фахівцям — правникам, які не можуть погодитися, чи такий крок був би згідний з конституцією. Президент заявив, що він ніколи не називав тих усіх (2427) державних урядовців, яких звільнено з урядових становищ — комуністами. В зв'язку з іншим запитом Айзенгавер відмовився коментувати заяву секретаря праці Джеймса П. Мічелла, який висловив іншу думку від президента,—кажучи, що він, як президент, не хотів би мати коло себе людей, які тільки потакують за ним. Президент вдоволений з візити в Білому Домі губернатора Порто Ріко, який заявив, що порторіканський нарід проти вчинку фанатиків-націоналістів у Конґресі. Айзенгавер не хотів зайняти становища до пропозиції сенатора МекКарті, щоб для підривання членів збройних сил організувати примусові табори праці, кажучи, що над справою комуністів у війську думають відповідні військові чинники. В справі Червоного Хреста він твердив, що праці цієї інституції ще більше зросли в Кореї, як там настало перемир'я. В справі збільшення тариф на вовну президент заявив, що цю справу розглядають тепер відповідні чинники, і він не може дати вияснення.

Конґресова комісія зменшує наполовину податки від продажу

Вашингтон. — Конґресова Комісія Способів і Метод прийняла законопроєкт про зменшення наполовину податку від продажу. Тепер цей податок виносить 20 відсотків, а комісія зменшує його до 10 відсотків. Його платиться при купівлі таких товарів: біжутерія, футра, косметика, квитки вступу до театрів, фотографічні матеріяли, клюбові вкладки, електричні лямпи, ручки та механічні олівці і запальнички. Комісія зменшила цей податок, хоч президент Айзенгавер дві години раніше заявився проти його редукції. Коли Конґрес прийняв би цей закон, — то державна скарбниця втратила б 1,000,000,000 долярів. Комісія відкинула внесок демократів, щоб зовсім скасувати податок від продажу таких товарів: ручних торбинок, годинників, що коштують менше як 65 долярів, столових годинників, в ціні нижчій від 5 долярів та квитки вступу до 50 центів. Зате комісія прийняла демократичний внесок на скасування податку від квитків вступу на атлетичні змагання в каледжах. Також комісія пропонує зменшити до 10 відсотків 15-відсотковий податок від спортового влаштування та зредукувати податок від вогнепальної зброї до 10 відсотків (тепер він становить 11 відс.).

Республіканські сенатори проти зміни реґуляміну конґресових комісій

Вашингтон. — Більшість республіканських сенаторів, які зібралися на наради після пресової конференції президента Айзенгавера, заявили, що не треба змінювати реґуляміну конґресових комісій, бо цю справу мають вирішувати самі голови цих комісій. На цих нарадах був і сенатор Джозеф МекКарті та сенатор Вільям Дженнер. Сенатори холодно поставилися до заяви Президента на пресовій конференції, і не виступали проти сенатора МекКарті, як це зробив президент.

В АМЕРИЦІ

● „Голос Америки", починаючи з першої середи великого посту, надаватиме спеціяльні радіопередачі до країн поза залізною заслоною. В цих передачах братимуть участь католики й протестанти, а змістом їх буде читання Святого Письма і великопісних молитов. Великопісні роздумування, каже директор „Голосу Америки" Лінард Ф. Еріксон, дадуть можливість народам поза залізною заслоною, з'єднатися духом з вільним світом, де молитися дозволено всякому, хто тільки цього бажає.

● Голова Крайового Комітету Демократичної Партії Стіфен А. Мічелл закликає президента Айзенгавера стримати свого „пестунчика" сенатора МекКарті від дальшого шкодження цій країні та громадянам ЗДА. Промовляючи на зборах Демократичної Партії в Петерсбурґу на Флориді, Мічелл твердив, що республіканська адміністрація не хоче зробити порядку в своїх рядах, а президент уклав союз із сенатором МекКарті для того, щоб виграти вибори восени.

● 65 визначних американських письменників та науковців зорганізували комітет, який має дбати про те, щоб Конґрес ЗДА ратифікував міжнародню конвенцію про охорону авторських прав. Ця конвенція ухвалена 1952 року в Женеві представником ЗДА та представниками 39 інших держав. Президент Айзенгавер та державний секретар Джан Ф. Доллес просили ратифікувати цю конвенцію.

СТРІЛИ В КОНҐРЕСІ — ЦЕ ЧАСТИНА ШИРОКОЇ ЗМОВИ

Вашингтон. — Приватні повідомлення аґенції „Юнайтед Прес" із Порто Ріко свідчать, що стріли порторіканських націоналістів у Конґресі — це тільки частина широкої змови, і що націоналісти-порторіканці бажали вбити президента Айзенгавера, державного секретаря Джана Фостера Доллеса, директора Федерального Бюра Інвестиґацій Дж. Едґара Гувера, а також двох визначних порторіканців: — губернатора Порто Ріко Луїса Муньоза Маріна та порторіканського комісаря до ЗДА Антонія Ферноса-Ізерна. Внаслідок цих повідомлень збільшено охорону згаданим особам, і Доллес, що тепер на конференції в Каракасі в Венесуелі, їздить автом, що забезпечене проти куль. ФБІ вже звертало увагу департаменту справедливости на небезпеку від порторіканських націоналістів, але цей департамент аж тепер розглядає можливість обвинувачення проводу націоналістичної порторіканської партії, якої членами є ті, що стріляли в Конґресі. Проти виконавців атентату ведеться судове слідство, і їх мають обвинувачувати в кількох злочинах (найважніший — напад з наміром вбивства), за які їм грозить кара до 75 років тюрми, якщо конґресмен Бентлі виздоровіє, а в противному випадку кара смерти. Конґресмен Пол В. Шефер зізнав, що чотири особи стріляли до конґресменів: — Лоліта Леброн, Рафаел Міранда, Андрес Кордеро і Ірвінґ Флорес Родріґез. Три перші признаються в цьому, а четвертий заперечує.

Сенат прийняв закон про допущення 200,000 мехіканських робітників

Вашингтон. — Сенат прийняв закон більшістю 59 до 22 голосів про допущення до ЗДА 200,000 мехіканських робітників на сезонові весняні й літні фармерські роботи. Цей закон дозволяє наймати мехіканських робітників без окремого порозуміння з мехіканським урядом, бо таке порозуміння скінчилося 15 січня ц. р. і його не можна було відновити тому, що мехіканський уряд домагався великих соціяльних забезпечень для своїх робітників. Цей закон мають вислати негайно до підпису президента, бо західні і південно-західні фармери вже тепер нарікають на брак робітників. Демократичні конґресмени й сенатори були проти цього закону, твердячи, що він ображає мехіканський уряд. Сенатор Герберт Г. Лімен з Ню Йорку заявив, що цей закон небезпечний також і для безпеки ЗДА, бо щодинни нелеґально прибуває до цієї країни коло 100 підривних осіб через ріку Ґранде. Йому негайно заперечив демократичний сенатор Прайс Деніель твердячи, що це число нічим необґрунтоване, але Лімен зголосився знову до слова і покликався на свідчення представників Служби Іміґрації і Натуралізації, які свідчили на Конґресовій Комісії Видатків і подали таке саме число нелеґальних осіб, які в підривних цілях щодня прибувають до ЗДА. Прихильники ухвалення цього закону покликалися на негайну потребу мехіканських робітників у ЗДА, та на те, що уряд, департаменти справедливости і праці та державний департамент заявилися за прийняттям цього закону.

Юджін Лайонс відмовився від публічної дискусії про Росію

Вашингтон. — З Джорджтавнського університету повідомляють, що Юджін Лайонс, відомий публіцист і автор праць на східньо-европейські теми, відмовився від публічної дискусії на форумі того університету на тему: — „Що таке Росія?" Його відмова це вже третя з ряду. Раніше відмовлялись від такої публічної телевізійно-радійової дискусії колишній амбасадор Кенан та д-р Джекобсон з Конґресової Бібліотеки. П. Лайонс був запрошений до дискусії з колишнім комішенером ДП. Едвардом О'Коннором та проф. Левом Добрянським, головою УКК. Мр. Ю. Лайонс раніше запротестував письменно проти деяких завваг проф. Добрянського в дискусії на тому форумі, зокрема проти його твердження, що Мр. Лайонс та Мр. Дон Левін є „дрібними продавцями основної нісенітниці в справі Росії", та сам запропонував свій виступ на тому форумі для обговорення його останнього твору: — „Наша таємна зброя". — Джорджтавнський університет прийняв пропозиції та вибрав Мр. О'Коннора і проф. Добрянського на партнерів до дискусії, визначаючи рівночасно час виступу на 24-го лютого. Мр. Лайонс опісля виправдався, що йому неможливо виступити в „будний день".

Метрополітен Опера обмежує число стоячих місць до 100

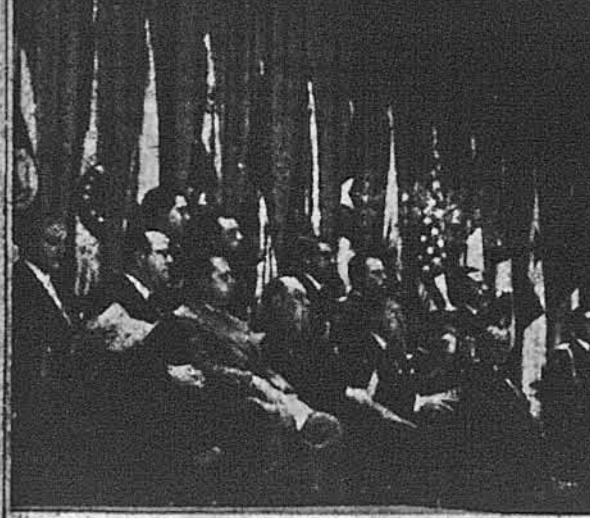
Ню Йорк, Н. Й. — Генеральний директор Метрополітен Опери повідомив, що аж до дальшого зарядження обмежує число стоячих місць до 100. Це зарядження видано тому, що платні оплескувачі (клякери) робили замішання своїми надмірними оплескуваннями деяких співаків. Він заявив, що він шанує більшість відвідувачів опери, які не мають грошей на сидячі місця і мусять стояти під час вистав, але одночасно додав, що під час недавніх вистав, головним чином під час італійських опер, оті стоячі „кляцери" робили такий крик своїми довгими „браво", що порушували порядок в опері, що перешкоджувало нормальній праці артистів, та слухачам опери. Дирекція опери. має мало сумніву, що між стоячими гістьми в опері було багато платних оплескувачів, які хотіли своїми надто частими оплесками здобути незаслужену славу деяким артистам.

УЖЕ В ПОЛОВИНІ ТРАВНЯ ПОЧИНАЄТЬСЯ СЕЗОН В СОЮЗІВЦІ

З уваги на те, що в деяких підприємствах починаються відпустки вже в травні, — Управління Союзівки, вакаційно-відпочинкової оселі Українського Народного Союзу, при вступі в гори Кетскил біля Керґонксон, — рішило відкрити цю оселю для користування гостей вже з днем 15-го травня. Ціни вакаційного побуту в Союзівці залишаються такі самі, як минулого року, себто від $35 до $55 тижнево від особи, залежно від кімнати, та з відповідними знижками, коли одну кімнату винаймає родина з двох чи трьох осіб. Подробиці будуть подані в окремих оголошеннях. Місця на побут в Союзівці можна замовляти вже тепер, пишучи на адресу:

Ukrainian National Association Estate
Kerhonkson, N. Y.

ЗА КРАЩУ БЕЗПЕКУ, БІЛЬШИЙ ДОБРОБУТ...

Фраґмент панамериканської конференції в Каракасі, Венесуеля, де радять представники американських країн над такими справами, як закріплення взаємної безпеки та збільшення добробуту

ЗДА заскаржили СССР і Мадярщину перед Міжнародний Трибунал

Гаага. — З'єдинені Держави зголосили в Міжнароднім Трибуналі в Гаазі, Голляндія, скаргу проти СССР і Мадярщини за злобне пошкодження американського літака — С-47, що його мадяри примусили осісти в південній Мадярщині 19 листопада 1951 р. і не звернули літака, ані не заплатили за нього і те добро, що було в ньому. Американський уряд зажадав від названих комуністичних держав — звороту $96,436,40 за літак і $2,342,89 за зміст літака. Мадярщина спершу взагалі мовчала про ту подію і щойно на 13 день після того, як американський літак щез у дорозі до Югославії, мадярський уряд признався, що мадярські літаки примусили його осісти на мадярській території, а совєтські вояки арештували 4 американських летунів, та передали їх мадярам. На домагання мадярів, американський уряд заплатив тоді Мадярщині $123,605,15 за випущення на волю 4 американських летунів, рятуючи їх таким способом від неминучого загину, бо мадяри погрожували засудом летунів за „шпигунську роботу". Совєти і Мадярщина відмовились полагодити за взаємним порозумінням справу звороту американського літака і відшкодування за добро, що було в ньому. Вони просто загарбали були літак і ще казали собі заплатити $123,605 за випущення насильно схоплених американських летунів.

Бідо й Аденауер радитимуть над справою Зарщини

Париж. — Західньо-німецький канцлер Аденауер приїде у найближчий вівторок до Парижу на розмови з французьким міністром закордонних справ Бідо над справою Зарщини. Порозуміння у цій справі є одною з найважніших передумов Франції щодо ратифікування пакту Европейської Оборонної Спільноти. — Хоч у цій справі Німеччина й Франція дійшли вже в багатьох точках до порозуміння, проте від 12 грудня минулого року не було в цій справі жадних розмов, дарма, що французький прем'єр Ляніель заповів був внесення до французького парляменту згаданого пакту для ратифікації його — зараз після закінчення Берлінської конференції міністрів закордонних справ. Французький уряд ще не визначив дати, коли повний парлямент почне дебати над ратифікацією пакту Европейської Оборонної Спільноти. Зате він запротестував, що Західня Німеччина перевела таку зміну своєї конституції, яка дозволяє їй відбудовувати військову силу, пригадуючи, що це може статися тільки в рямцях Европейської Оборонної Спільноти, якої покищо ще нема.

Американська амбасадорка переговорює з італійським прем'єром

Рим. — Амбасадорка З'єдинених Держав Клер Люс зголосилася на авдієнцію в прем'єра Італії Шельби і нараджувалась із ним впродовж 2 годин над справами, що цікавлять ЗДА і Італію. Конференція протяглась, бо велася при помочі перекладачів. Хоча прем'єр Шельба ще не є формально затверджений італійським парляментом на своєму становищі, проте існують такі проблеми, як напр. Трієсту (спір між Італією і Югославією), які вимагають постійного зв'язку між американськими й італійськими чинниками. Думають, що предметом цієї останньої розмови були також дві інші справи: застереження ЗДА, що Америка не замовлятиме зброї в тих італійських фабриках, де є сильні комуністичні впливи, — і становище нового італійського уряду до справи ратифікації пакту Европейської Оборонної Спільноти.

ВІДЗНАЧАЮТЬ 30-РІЧЧЯ КАПЕЛІ БАНДУРИСТІВ

Дітройт, Міш. — Літературно-Мистецький Клюб в Дітройті, де має свій осідок Капеля Бандуристів ім. Шевченка, порозумівся з іншими організаціями та поробив низку заходів для відповідного відзначення 30-річчя існування і творчої праці цієї репрезентативної української мистецької групи. Тридцятиріччя Капелі припадало на минулий, 1953-ий рік, але відзначення тієї річниці перенесено на цей рік з уваги на те, що в минулому Капеля була в концертовому турне по З'єдинених Державах і Канаді. Для відзначення річниці буде влаштована в найближчу суботу, 6-го березня ц. р., відповідна Ювілейна Академія, а Правління Мистецького Клюбу звернулось з окремим закликом до всіх організацій, преси і громадянства в країні, прохаючи „допомогти належно відзначити 30-річчя існування і праці дорогої нам Капелі", зокрема звертається до мистців пера, „які в цей момент можуть причинитися до належного насвітлення довгого і преважного шляху Капелі", з метою „утримати цю незвичайно цінну мистецьку одиницю і всіми доступними засобами її підтримати". Ювілейні привіти проситься висилати на адресу: Ukrainian Literary Club, 12001 Lumpkin St., Detroit 12, Mich.

ПІВДЕННА АМЕРИКА ЗАКЛИКАЄ ДО БОРОТЬБИ З КОМУНІЗМОМ

ПРЕДСТАВНИКИ КУБИ, ПЕРУ И ДОМІНІКИ НА ПАНАМЕРИКАНСЬКІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ ЖАДАЮТЬ ЗАБОРОНИ КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ В ЦІЛІЙ АМЕРИЦІ

Каракас, Венесуеля. — Представники держав Перу й Куби на 10-й Панамериканській конференції, що відбувається в столиці Венесуелі Каракас, виступили у першому дні дебат на пленарній сесії з гострими промовами проти небезпеки комунізму, що загрожує Америці. Зокрема Домініканська Республіка виготовила дві резолюції з домаганням поставити комуністичну партію поза законом. Ці резолюції пропонують теж створити постійну комісію, яка стояла б на сторожі безпеки американських держав, загроженої комуністами. Голова делеґації Куби, д-р Міґуель Кампа, назвав комунізм „напастливою і аґресивною інтервенціоністичною силою", яка „противиться християнському духові нашої форми правління". Таксамо міністер закордонних справ Перу, д-р Шрайбер, закликав до солідарности між всіми народами південної Америки в ім'я збереження миру у світі й на американському континенті, звертаючи увагу, що хоч від 1947 року, себто підписання пакту про взаємну допомогу між американськими державами, „зроблено поважний крок на шляху колективної оборони американського континенту", проте „існує загроза збоку пропаганди й нацьковування до підривних дій". Він вказав просто на „інтернаціональний комунізм", як ту силу, яка просякає в американське життя і намагається „зруйнувати наші традиції й ідеали". З другого боку, головуючий на конференції міністер венесуельський міністер закордонних справ д-р Отанез перестерігав перед встряванням у внутрішні справи інших держав, при чому він мав, очевидячки, на увазі також устрій самої Венесуелі, що викликає поважні застереження деяких американських держав, так, що напр. Коста Ріка відповилась від участи в конференції на знак протесту проти авторитарного правління у Венесуелі. Зголошені протикомуністичні резолюції будуть дебатовані на політичній комісії. До того часу заявиться теж делеґат ЗДА, державний секретар Дж. Ф. Доллес. Хоча думають, що в остаточному тексті резолюції відпаде домагання поставити комуністичну партію поза законом, тому, що вона й у З'єдинених Державах не є формально заборонена, проте одночасно антикомуністичне становище буде мабуть підкреслене дуже різко тому, що від дев'ятої панамериканської конференції в 1948 році й від конференції міністрів закордонних справ у Вашинґтоні в 1951 році комуністична небезпека в Америці не зменшилась, а радше зросла. Дебата над цією справою вестиметься в політичній комісії конференції, як окрема точка денного порядку під назвою „Інтервенція міжнародного комунізму в американських державах". Зокрема політична комісія має виготовити постанову щодо ізолювання американських робітничих організацій від зв'язків з комуністичними робітничими організаціями, як напр. Міжнародна Федерація Робітничих Спілок, яка є особливо активна в Південній Америці.

Німецькі комуністи мобілізують молодь проти відновлювання армії

Берлін. — Німецький сателітський уряд скликує новий з'їзд молоді до Східнього Берліну під гаслом протесту проти замірів уряду канцлера Аденауера в Західній Німеччині відбудувати західньо-німецьку армію і включити її до загально-европейської армії. Комуністи сподіваються, що на ту маніфестацію комуністичної молоді прибуде зі Східньої Німеччини коло пів мільйона юнаків і дівчат, при чому вони звернулися з закликом також до західньо-німецької молоді — прибути на той східньо-німецький з'їзд. Це вже така третя комуністично-молодняцька маніфестація у Східній Німеччині від кінця війни. У 1950 році німецькі комуністи погрожували маршом молоді проти Західнього Берліну, але тоді прийшло тільки до незначних інцидентів на „кордонних" пунктах в поділеному Берліні. Тим часом продовжується хвиля втікачів із Східнього Берліну до Західнього. Останнього понеділка втекли зі Сходу 798 осіб, в понеділок було їх 497, у вівторок 375, — і так щоденно втікає на Захід по кількасот душ.

Англія скидає на Єгипет вину за події в Судані

Лондон. — Міністер закордонних справ Вел. Британії Антоні Іден оскаржив Єгипет, як винуватця недільних демонстрацій в столиці Судану Картумі, під час яких вбито 34 особи й кількасот поранено. Іден назвав „абсурдом" заяву єгипетського президента Наґіба, що винуватцями тих демонстрацій назвав „імперіялістів", розуміючи під ними англійців. Іден звернув увагу, що це ж власне самі англійці охоронювали самого генерала Наґіба і його почот, загородивши дорогу демонстрантам, що хотіли передертися до губернаторської палати, де тоді перебував Наґіб.

В СВІТІ

● У перші роковини смерти Сталіна, всі часописи СССР принесуть текст вже переданого через московську радіовисильню славословія на честь померлого тирана. Воно має 2,000 слів, при чому ім'я Леніна повторюється в ньому 38 разів, а Сталіна — 35 разів.

● 37 цивільних корейців, які дістались до Південної Кореї під час війни і зголосились до репатріяції на північ від демаркаційної зони, отже до комуністів, передано комуністам, як останню партію при обміні полонених і цивільних осіб, згідно з договором про перемир'я в Кореї. Дві особи з цієї групи обвинувачено в шпигунстві і передано південно-корейській владі.

● Як подав в англійському парляменті міністер фінансів, англійці випили в минулому році коло 900,000,000 ґалонів пива, а держава заробила на тій їхній любові до пива — $724,-080,000, стягнених, як податок.

● У будинку московської університетської крамниці „Мосторг" введено вперше відділ жіночої косметики, оздоблений приманливою зовнішньою рекламою. З допису на цю тему московського кореспондента „Ню Йорк Таймсу", видно, які високі ціни на косметичні вироби встановлено в цьому „універмазі".

● Єлисавета II і її чоловік князь Единбурґу розділились для виконування особливих репрезентаційних завдань у місті Мельборн в Австралії. Королева влаштувала прийняття для 650 австралійських жінок, що репрезентували 175 жіночих організацій Австралії, а князь Единбурґу перебував у товаристві 2,300 австралійських моряків.

● Шабан Шафарі — іранський чемпіон, змагун важкої ваги, що має 245 фунтів, несподівано виріс на політичну фіґуру в Ірані, взявши активну участь у передвиборчій кампанії.

СВОБОДА SVOBODA
український щоденник UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На три місяці	2.75	Three months	2.75
В Джерзі Ситі і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$12.00	One year	$12.00
На пів року	6.50	Six months	6.50
На три місяці	3.50	Three months	3.50

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ДОБРА НАГОДА

Одною з найтрудніших і найболючіших проблем нашої спільноти в цій країні є відчуження від українських справ та українського життя великої частини нашої тут народженої ґенерації. Кількість і якість осіб тієї ґенерації можна збагнути з одного тільки факту, що понад 100,000 синів українських батьків служили в американських збройних силах під час другої світової війни. Додати до цього тих, що не служили, а далі — дівчат і постійний доріст, тоді матимемо кількасоттисячну громаду молоді й людей в силі віку, між ними багато висококваліфікованих фахівців усіх ділянок. А скільки з них бачимо в нашому спільнотному житті? Найвище сотні, а з того тільки одиниці на провідних становищах. Хто ж перебере і поведе ту все ж таки замітну організаційну, культурну, господарську і т. п. спадщину, що її пощастило створити нашим піонерам та тій „старій ґвардії", лави якої чимраз більше рідшають?

Цей запит і ці турботи не нові. Але що практично робиться у нас, щоб ту важку проблему розв'язати, бодай пробувати розв'язати? Правда, деяких заходів уживається, але вони скеровані головно на те, щоб вдержати при українстві новоприбулу молодь та підростаючу з кожним роком нову, тут народжену ґенерацію новоприбулих, а проблеми першої, другої і вже третьої тут народженої ґенерації давноприбулих батьків сходять на все дальший і дальший плян.

Ця складна проблема і ця турбота була головною причиною рішення Головного Уряду Українського Народного Союзу, щоб уже в цьому році відступити окремі приміщення, дібрати відповідних фахівців та відкрити курси українознавства в „Союзівці", вакаційно-відпочинковій оселі УНС біля Кергонксону. Курси, як це вже свого часу проголошено, триватимуть чотири тижні, від 2-го до 28-го серпня, і відбуватимуться за дбайливо опрацьованою програмою українознавства: з мови, історії, літератури, культури та нашого громадського життя. Головне завдання тих курсів є — підготовити провідників тут родженої ґенерації і ними здобути та вдержувати ту ґенерацію при українстві.

Такого роду курси українознавства будуть новиною в нашій громадсько-виховній праці і напевно натраплятимуть на багато трудноців, головно в початковій їх організації. Але ці трудноці легко можна буде перемогти, якщо до цього важливого почину з відповідним зрозумінням поставиться весь наш загал. УНСоюз зі свого боку забезпечує приміщення і, в порозумінні з Ліґою Молоді, відповідну організацію самих курсів. Курсанти оплачуватимуть тільки приблизно половину коштів самого прожитку в „Союзівці" (по 25 долярів тижнево, себто 100 долярів за курс), а другу половину, як і всі інші кошти курсів, покриватиме сам Союз.

Про значення і потребу таких курсів було б зайво говорити. Опанувавши бодай найосновніші знання з українознавства, перебувши кілька тижнів в українському оточенні та в українській атмосфері, не одна молода душа збагне своєчасно свою приналежність до нашої спільноти і не тільки при ній залишиться, але й інших до неї притягне.

Чим може допомогти цій добрі справі загал громадянства? Відповідь дуже проста: заходами, щоб в тих курсах взяли участь молоді люди, однаково, як з тут народженої, так і з новоприбулої молоді, з поодиноких громад. Молодь і її Ліґа сама вживає в цьому напрямку відповідних заходів, але треба, щоб їй в тому допомогли батьки, заохочуючи до тих курсів своїх дітей та допомагаючи їм фінансово. Було б добре, щоб тією справою зайнялись і місцеві організації, зокрема відділи УНСоюзу, призначаючи бодай одну-дві стипендії на ту ціль. Правда, від курсів не можна очікувати якогось надзвичайного чуда та основної розв'язки наболілої проблеми вдержання при українстві нашої молодої ґенерації, але це може бути один з найуспішніших заходів, які допоможуть цю проблему розв'язати. Ці курси — це єдина в своєму роді нагода скріпити нашу спільноту новими силами і приготовити для неї нових, енерґійних провідників. Було б великою шкодою для нашої спільноти і для української справи, якби ця добра нагода не була повні використана.

НА ІСТОРИЧНИХ ПЕРЕХРЕСТЯХ

Українська справа була, без сумніву, великою несподіванкою на світовій арені після другої світової війни. Політика великодержав, більші і менші державні мужі й дипломати десятками років „не бачили" цієї справи, хоч як настирливо стукала вона до різних дверей. Ідучи втертими шляхами інерції, вони мали намір поховати її за лінією Керзона раз на завжди, або принаймні на довший час. Але факти пішли в іншому напрямі. Події в Україні, навіть в деякій мірі діяльність української еміґрації, були такими, що мусіли привернути увагу. А цього власне патентовані державні мужі й провідники народів не сподівалися.

З повним правом твердять у нас, що вирішним чинником у цьому напрямі була й є активна боротьба українського народу за свої права. А в осередку цієї боротьби, як її наймаркантніший вияв, збройні виступи й політична дія в підпіллі. Світ рахувався й завжди рахуватиметься з доконуваними фактами, з виявленою спроможністю і силою, а це з такими чи іншими деклараціями. Події в Україні кажуть: український нарід підтримує й підкреслює своє прагнення силою. І це кожен мусить брати до уваги.

В існуючих під большевиками умовинах майже вся активістична енерґія народу може проявлятися не в якихсь посередніх, опозиційних та ін. формах, але в безпосередній акції. І тому бойова героїка стала центральною темою самостійницьких прагнень нації. Ця героїка, цей довгий ланцюг безпосередніх актів зуживав не лише основну енерґію на батьківщині, але й повністю полонив думки, фантазію, почування української еміґраційної громади. Коли ми переглядаємо матеріяли з краю, то це зразу впадає нам в очі. Окреме місце в цих матеріялах займають широковідомі брошури й статті на засадничі теми, в яких підпільні автори дають відповідь на найактуальніші проблеми історичної доби. Полву таких матеріялів у тамошніх найтяжчих умовинах можна, з одного боку, пояснити величезним голодом на них, а з другого — вийнятковою обдарованістю авторів. Бійцям УПА, підпільникам, усім їхнім співробітникам і великій масі населення загрожували не лише кулі та ґранати енкаведистів, але, в ще більшій мірі — большевицькі лжеідеї. Їх треба було відбити, або під їх натиском упасти.

І тому не диво, що не стало може часу, може можливости схопити, а може просто фізичної сили перелити на папір ті глибокі психічні й суспільно-економічні зміни, що мали й мають місце в повоєнній Україні. А не дають цього ані капітальні ідеологічні та політично-програмові статті, ні дані про жертви, чи большевицькі звірства, ні врешті драматичні описи героїчних боїв.

Та не зважаючи на те, ми спроможні схопити основні рямки дійсности в Україні і з'ясувати собі, чим є українська людина на сьогодні, як вона росте й куди розвивається, як виглядають умовини її соціяльного буття. Всі дані свої і чужі, приятельські, невтральні і ворожі дають тверду підставу до твердження: з катастрофи другої світової війни українська людина вийшла загартована і змужніла. Коли слідкуєте за даними підпілля, або маєте нагоду час від часу прочитати матеріяли з місць у большевицькій провінційній пресі, чи почути, що говорять чужинці, які в останньому часі були в Україні або зустрічалися з українцями на терені СССР, то неминуче побачите сміливу й творчу поставу української людини до життя та її прагнення в існуючих умовинах якнайбільше нагнути його до своїх потреб. Власне таку поставу ви знайдете всюди. І в новому колгоспному селі, і серед молодої інтеліґенції, і в робітничих оселях — всюди видно знаки цієї твердости нової української людини. Дуже переконливі ілюстрації до цього дають останні полонені-поворотці з-під большевиків, які в один голос наголошують власне оцю буйність і неприборканість українців. А проте інакше не могло й бути. Під тиском подій останніх тридцяти років українська людина мусіла стверднути, щоб втриматися і не впасти до ролі матеріялу, що з нього інші формують свої нації. Це є факт. При цьому не слід забувати, що ця українська людина щораз більше відбігає від того взору, який ми маємо перед очима. Якраз цього року минає перше трагічне десятиріччя з часу нашого нового ісходу. Великих змін за це десятиріччя зазнала українська земля. Діти, що їх ми покинули десятирічними, сьогодні є юнаками, які виповнюють професійні школи й університети. Вони живуть в зовсім інших умовинах, як жили ми, дихають, сказати б, іншим повітрям. А ще за пару років вони будуть входити в життя і займати щораз відповідальніші пости.

В тому всьому положенні для нас найосновніше питання: наскільки в українській людині і в громаді живе почуття своєрідности, відрубности, прагнення жити власним самостійним, самобутнім життям? І на це питання ми дістаємо в останньому часі цілий ряд позитивних відповідей. Ці відповіді дають не лише українські джерела, їх дають чужинецькі обсерваторі, а в першу чергу большевицька система, яка не перестає говорити про український „буржуазний націоналізм", як про свого смертельного ворога. Впарі з цим соціяльна і економічна структура української нації приспішеним темпом змінюється. Сьогодні, а завтра ще більше, вже не можна буде говорити про Україну, як тільки про сільсько-господарську країну. Сьогодні вона приспішеним кроком зближається до передових індустріяльних країн Заходу. Продукційні

(Закінчення на сторінці 3-тій

Г. Колодій

КРИМ І УКРАЇНА

27 лютого ц. р. колишню Кримську АССР і теперішню область в складі РСФСР приєднано до Української совєтської республіки.

Під час урочистостей в Кремлі, зв'язаних із передачею Криму Україні, голова президії „Верховної Ради СССР", Ворошилов, заявив, що вороги в „далекому і не дуже далекому минулому" намагалися створити тут базу для своїх атак на Росію й Україну. Цей „акт приязні", за його словами, має на меті служити „дальшому зміцненню братерської дружби між українським і російським народами". Він реалізується в часі, коли Росія й Україна святкують 300-ліття їхнього об'єднання, і з огляду на територіяльну близькість та економічну спорідненість.

Наведені слова Ворошилова криють у собі невідомі задуми совєтського уряду. Їх глибший сенс лежить у незбагненному і широко закросному пляні. Відомо, що майже все населення сучасного Криму становлять росіяни з малою домішкою білорусинів, вірменів, жидів і коло ста тисяч українців (8%). Совєтські джерела повоєнного часу зовсім не скривають русифікації побереж Озівського й Чорного морів і великого скорочення українських етнографічних меж, особливо Донбасу, Старобільщини, Криворіжжя і південних частин України. Там, де ще 15 років тому совєтські карти зазначали суцільність української етнографічної території — тепер, враховуючи наявний стан, трактують її як мішаний російсько-український простір. В середньому цей простір вагається від 100 до 200 кілометрів на північ від озівсько-чорноморського побережжя і врізується глибоко аж під Запоріжжя і Криворізький басейн (Дивись Етнографічна карта Европи в Великій Сов. Енциклопедії). В зв'язку із спорудженням південно-українських каналів, пляном зрошення і освоєння пісків та розбудовою промисловости в південній Україні, російський елемент постійно зростає, зменшуючи процент українців. З приєднанням Криму число росіян в Українській ССР зросте до 15-18 або й більше процентів, якщо брати до уваги тільки поверховні обчислення. Це в загальному відповідає характерові повоєнної політики імперіялістичного Кремля. В даний момент Москва рішилася на такий крок, бо він для неї не шкідливий, а потрібний для внутрішнього шахування. Приєднання Криму до України криє в собі головним чином популяційну проблему, яку тепер Совєтський Союз вирішує на теренах неросійських народів з такою безоглядністю. В минулому подібні заскочення совєтського уряду не приносили нічого корисного і були реалізовані передусім в інтересах Росії.

Якщо ж дивитися з геополітичної точки майбутнього, то приєднання Криму матиме далекойдучі і величезні наслідки для України, особливо її стратеґічного значення. Можливо, Москва, виходячи з засади, що такого динамічного і чисельного народу як український, не можна „скрутити", шукає іншої розв'язки, а саме в поступках, як це робила Англія в Індії. В сучасній політичній обстановці Уремль, безперечно, шукає союзників, яких він так потребує і хоче подібними заходами бодай частинно позбутися того вогнища, яким є Україна, справжнє „бути або не бути" російського імперіялізму.

Багатозначні порівняння

З приєднанням Криму загальна площа Української ССР зросла до 602,157 кв. кілометрів, а населення до 44 мільйонів. Число областей збільшилося на 27, кількість районів досягла 855 (787 сільських, 68 міських), сільрад дійшла до 16,804 із майже 80,000 населених точок.

Простір України в межах теперішньої „совєтської республіки" вдвоє більший за територію Італії. В черґуванні европейських держав Україна — поза конґльомератом званим РСФСР — стоїть на першому місці: по ній ідуть Франція (551 696 кв. км), Еспанія (495,788), Швеція (449,165), Німеччина (352,173), Фінляндія (337,113), Норвегія (322,563), Польща (311,730), Італія (301,021), Югославія (257,245), Англія (243,703), Румунія (237,752), Білорусь (215,000), Греція (132,563), Чехословаччина (127,827), Болгарія (110,842) і т. д. За населенням УССР стоїть на четвертому місці: Німеччина (71,500,000), Англія (51,500,000), Італія (47,000,000), Україна (44,000,000), Франція (43,500,000), Еспанія (28,500,000), Польща (26,000,000), Югославія (17,500,000), Румунія (17,000,000), Чехословаччина (13,500,000), Мадярщина (10,000,000), Греція (8,500,000), Болгарія (8,000,000), Швеція (7,500,000), Фінляндія (4,500,000) і т. д.

Щодо природних багатств, економіки і господарських спроможностей Україна належить в Европі до великої чвірки: Англії, Німеччини і Франції; вона одинока в східній Европі щодо свого положення і своєї економічної потуги. Цим треба пояснити й останнє потягнення Москви, яка хотіла б вирвати цей найважливіший в СССР фактор у майбутній, і може недалекій, розгрі світового маштабу.

Кримський півострів

Поверхня Криму виносить 25,557 кв. кілометрів, населення 1,200,000. Адміністративно Кримський півострів поділений на 25 районів: Озівський (центр Озівське), Алуштинський, Балаклайський, Бахчисарайський, Білогірський (центр Білогірське, б. Карасубазар), Джанкойський, Евпаторійський, Зуйський, Кіровський (Кіровське, б. Іслямтере), Красноґвардійський (Красноґвардійське, б. Курман-Кемельчі), Красно-Перекопський (Красно-Перекопське, б. Ісун), Куйбишевський (Куйбишеве, б. Албарт), Ленінський (центр: Сім Колодязів), Нижнєгірський(Нижнєгірське, б. Сейтлер), Новоселівський (Новоселівське, б. Фрайдорф), Октябрський (Октябрське, б. Білюк-Онляр), Першомайський (Першомайське, б. Дюрмен), Приморський (центр: Керч), Роздольнянський (Роздольне, б. Атай), Саківський (Саки), Симферопільський, Совєтський (Совєтське, б. Ічки), Старо-Кримський, Судакський і Чорноморський (Чорноморське, б. Ак-Мечет).

(Закінчення на сторінці 3-тій

І. Світ

„СВІТОВИЙ АЛЬМАНАХ" НА 1954 Р.

Рік-у-рік В-во Скріпс-Говард, що веде сітку часописів та журналів в цій країні, видає річник під назвою „Світовий Альманах і Книга Фактів". Цей альманах має 896 стор. дрібного друку і дає безліч відомостей з усіх ділянок науки. При ціні одного доляра має він велику вартість.

Останнє видання „Світового Альманаху" з 1954 р. в дечому для українців ліпше, аніж з попередніх років. Спробуємо дати для читача „Свободи" кілька порівнянь.

Нас цікавить, як Україна та українські справи зреферовані в цьому виданні і чи помічається поступ в обізнанні з нашими справами серед чужинців. Книжка показує, що такий поступ є і чим далі, то швидший. Але рівночасно є ще кілька дуже важливих прогалин.

На стор. 564 вміщені списки визначних людей з біографічними даними і стислими характеристиками їх діяльности. Москалі мають тут 108 імен а українці лише 12. Не знаходимо на цих списках філософа Гр. Сковороди, ні одного з наших князів, не знаходимо гетьманів Дорошенка, Сагайдачного, Розумовського, митрополита Петра Могили. А серед москалів попав навіть такий собі Літвінов й багато інших, зовсім не вартих спогаду. Поляків є яких 26 осіб.

Про Київ написано, що це є „місто тисячолітньої історії — столиця України та індустріяльний центр півдня".

СССР приділені сторінки від 375 до 379. Цей розділ має чимало цікавих і досить докладних даних. В розділі „Експансія СССР" подано, що „Підкарпатська Рутенія в 1945 р. була приєднана до Укр. ССР. Цей район був до 1918 р. частиною Мадярщини, після чого став частиною Чехословаччини; в 1939 році був знову окупований Мадярщиною, а в 1944 р. зайнятий військами Совєтськопо Союзу і згодою у Потсдамі на конференції Сталіна, Трумана та Черчіля признаний Совєтам. Чехам дано було право виїхати, якщо вони того хочуть. До війни там було 800 тис. населення, з них 63% українців".

Про Україну сказано, що 80% її населення становлять українці, „Карпато-Україна" (Підкарпатська Рутенія) є частиною української республіки"; що „Дніпровську греблю — ленінську гідроелектрівню зірвали москалі динамітом в 1941 р. під час війни з Німеччиною і що після війни її відбудовано . . .

В розділі „Населення" вказується, що Українська ССР має 40,200,000 людности, а площа її становить 215,000 кв. миль; що українці в загальному населенні СССР мають тільки 16,6%, при всьому населенні Совєтського Союзу в 1940 р. — 194,409,385, а в 1952 р. — 207 мільйонів.

В розділі „Уряд" читаємо, що „перша московська держава у IX столітті мала своїм центром Київ. В XIII ст. монголи підбили країну. Вона віджила під проводом великих князів та князів Московії, і в 1480 р. звільнилася від монголів. Іван IV, Жорстокий, був формально першим проголошений, як цар в 1547 р. . . "

Очевидно, належним українським науковим установам треба подбати, щоб в цьому і іншому розділах у наступному році були подані правильні дані, щоб московська держава не починалася з Києва, як про це тлумачить московська „наука".

На стор. 140-141, де вміщено дані про першу світову війну, зазначено, що у 1918 році в Бересті большевики підписали мир з німцями, але не має нічого про Україну та її мир з центральними державами, так само, як немає згадки про деклярацію Незалежности України та акт соборности наших земель.

В хронологічних даних з періоду 1910 — 1919 р. не подано ні одного факту про Україну, натомість багато сказано про вбивство московського царя в Єкатеринбурґу та про повстання боксерів у Китаї, хоч ні одним словом не згадано про знищення 4000 китайців москалями у Благовіщенську, коли їх загнали й потопили у р. Амур. Також нічого не сказано про знищення большевиками Миколаївська — на Амурі, коли це місто було цілком спалене, а тисячі людей вбитих. Самих лише японців згинуло тоді понад 1000 осіб.

Ніде не знаходимо даних про вбивство Є. Коновальця, хоч в списку політичних убивств зазначено: „25 травня 1926 р. Ген. Симон Петлюра, лідер Української Республіки в Парижі".

В покажчику „пам'ятних дат" (стор. 129-152) навіть немає дати прийняття християнства Київською Руссю. Немає нічого про Переяславський договір 1654 р., про війну Швеції та України з Московщиною, в 1709 р. Нічого немає з життя й подій українців в Канаді або ЗДА.

В списках американських товариств не зустрічаємо ні одної української організації — УКК, УНСоюзу, УВАН, НТШ, ПАУК, а також жадної церковної організації і їх найвищих достойників. З московських є тільки „Рашен Ортодокс Клаб" в Ню Йорку з 130 клюбами, з публічним секретарем — Ладд Джансон! (стор. 498).

Досить цікаві є дані про різні мови в світі та їх поділ на мовні групи. Серед слов'янських мов зазначені: московська, українська (білоруська, білорутенська), польська, чеська, словацька, сербська, хорватська, словенська, сорбська (вендіш), болгарська, македонська".

Немає жадних вказівок на грузинську, вірменську мови, хоч в загальному поділі індоевропейських знаходимо групу вірменську. Дуже детально подані тюркські мови.

Переглядаючи азійські питання, завважуємо, що висвітлені вони назагал дуже точно й мають яскравий антимосковський політичний відбиток.

Сподіваємось, що у виданні 1955 р. „Світовий Альманах" добре прислужиться й для нас, українців, правдиво насвітлюючи наші справи перед американськими читачами.

В. Січинський

УКРАЇНСЬКА РЕСПУБЛІКАНСЬКА КАПЕЛЯ

(1)

Рівно тридцять п'ять років тому уряд Української Народної Республіки вирядив закордон Український хор, під диригентурою О. Кошиця, який названо Українською Республіканською Капелею. Завданням хору було ознайомлення чужинців з українською культурою — піснею і музикою та загалом пропаганда українського імени та нової держави в світі. Капеля виїхала закордон в кінці лютого 1919 року і подорожувала по Европі в роках 1919 і 1920. Згодом також відвідала Канаду, Польщу, Америку Північну і Південну.

Незвичайний успіх Української Капелі та загалом української пісні і музики, по всіх державах Европи став атракцією не тільки музичного світу, але справді звернув увагу цілого світу на оригінальність і високий мистецький рівень української культури.

В цій короткій статті подаємо голоси чужинців про українську пісню і музику, вибираючи ті оцінки, які були найбільш характеристичні і типові для кожного народу і країни, де виступала Капеля.

Перша країна, куди Капеля мала можливість дістатись, була щойно проголошена Чехословацька республіка. Перша зустріч українців не була там надто прихильна. Зразу дало себе знати старе чеське москвофільство, що ставилося з великим підозрінням до „сепаратистичних" прагнень України. Одначе вже перші концерти Капелі зовсім змінили наставлення чехів.

Відомий музиколог, професор Празького університету З. Несдлі, в першій рецензії писав: —

„Мистецтво Української Республіканської Капелі так глибоко народнє, що з нього безпосередньо промовляє до нас своєрідна чиста душа українського народу. Гарна ця душа! Таке саме і його мистецтво".

Далі проф. З. Несдлі писав: „Тоді, коли на Московщині нігілізм виливався в руйнучий усе большевизм, Україна жваво почала будувати здорове господарське й культурне життя, на основі своїх на диво розвинених кооперативних організацій, доводячи таким чином найкраще, яким свідомим, високо альтруїстичним, а тим самим і корисним членом у родині народів є благородний український нарід".

Інший музичний критик і диригент, професор Ярослав Кржічка, що перед тим був відомий, як москвофіл, писав:

„Українці прийшли і перемогли! Дійсно, аж надто довго не знали ми про них і тяжко кривдили їх, коли несвідомо і без інформацій з'єднували їх, проти їх волі, в одно ціле з російським народом. Наше бажання великої і неподільної Росії є слабим арґументом проти природи й волі цілого українського народу, для якого самостійність є всім, як була колись і для нас". Про самий український спів Я. Кржічка писав: „Була це краса згуку, чар, повнота, з'єднаність голосів та абсолютна досконалість інтонації". В іншому місці той самий критик ствердив: „Українці перемогли нас несподіваною красою свого співу і багато дечого нас навчили".

Великий успіх Капелі був не тільки в Празі, але й на провінції, де зустрічали Капелю на залізничих станціях великі натовпи народу, з оркестрами та уніформовані „Соколи", як це практикувалося чехами лише в особливих випадках національних свят.

В Австрії, що була після першої світової війни дуже обкросна, німцям було не до концертів, але й тут був успіх. Поза численними прихильними відгуками газет і музичних часописів, особливо цікавий лист директора Музичної Академії у Відні, висланий О. Кошицеві:

„Рідко доводилось мені чути хорове діло таке досконале щодо згуку, інтонації, ритміки та динаміки. А до того Ваші прекрасні народні пісні, їх дійсне майстерне оброблення і нарешті (але не прикінці) Ваш абсолютно виїмковий провід".

В Швайцарії, де публіка звичайно була пересичена виступами чужинецьких артистів світової слави, було не легко заохотити швайцарців концертами хору. Але коли при перших концертах залишалося багато непроданих квитків, то вже останні концерти відбувалися в переповнених залях. Російські кола і тут вели „підривну" роботу, особливо в Берні. Тут також французька амбасада не прийшла на концерт 15 жовтня 1919 р., а надіслані Капелею безплатні квитки — повернула. Одначе на концерт 21 жовтня та сама амбасада закупила 10 квитків. В Берні, з приводу концерту 15 жовтня, газета „Бунд" писала, що коли вони, швайцарці, слухали не професійних артистів, а тільки співаків-аматорів, то в такому разі вони мали до діла з феноменами. В Цюріху преса називала геніяльним не тільки диригента Кошиця, а й самих співаків-виконавців, і зазначала, що українці не знайдуть собі конкурентів. А треба підкреслити, що в Швайцарії особливо плекається хоровий спів!

Франція, подібно Швайцарії, спочатку теж холодно прийняла досить широку рекляму Капелі, що була в Парижі повних два місяці і об'їхала Францію навколо зі своїми концертами. Тут також несприяла українцям стара настанова французів у користь „единої неделімої" та загалом москвофільські тенденції. Між іншим, в Тулюзі досить численна група сербів-москвофілів, після двох концертів Капелі, стали ентузіястичними прихильниками України. Під час великого успіху Капелі в Парижі на концерві 15 листопада 1919 року, вітала Капелю донька славного Клемансо — того самого, який був проти незалежности України. Друга серія українських концертів у Парижі проходила в переповненій залі „Гаво". Французькі знавці писали, що не тільки виконання Української Капелі стоїть на найвищому ступені досконалости, але що Капеля має якийсь „флюїд", що розливає навколо сяйво і передає його слухачам, викликаючи ентузіязм.

Музичний критик і композитор Фердінанд Ле Борн назвав Капелю — симфонічним хором. Французи особливо захоплювалися виконанням Капелею „Марсельєзи". Треба підкреслити, що „Марсельєзу" Капеля виконувала в українській мові і виявилося, що українські слова та їх звучність краще віддавали динаміку музики, ніж мова французька. Деякі французькі газети писали: „Французи, підіть на концерт українського хору і послухайте, як треба співати „Марсельєзу!" Були випадки, що після співу цього французького гимну зривалися спонтанні оплески, публіка кричала, кидала вгору капелюхи, всі шаліли від ентузіязму!

Французький музичний критик Раймонд Шарпентьє, в музичному часописі „Ля Комедія" в статті під заголовком „Великі жерці мистецтва служать в Парижі справі Краси", писав: „Якщо російська музика в дійсності виявляє елементи безнадійности, то українське національне мистецтво залишається завжди здоровим, з іскрами веселости і бадьорости".

КРИМ І УКРАЇНА

(Закінчення зі стор. 2)

Поверхнею Кримська область належить до групи 12, що перевищають 25,000 кв. км, населенням до найменш заселених. Більшість населення Криму живе в містах. Кримський півострів сполучається з материком України перешийком шириною 7 кілометрів. Він поділяється в основному на північну, степову рівнину і південне гірське пасмо з вузькою прибережною смугою. Гірський хребет складається з трьох пасом: південного, найвищого з обривами на південь і спокійними схилами на північ, середнього і нижчого, що поступово переходить у степ. Керченський півострів має невисокі узгір'я, що трохи перевищують 100 метрів над рівнем моря.

Крим, як географічна одиниця

Крим небагатий на ріки; найбільшою рікою є Салгир із притоками Біюк-Карасу і Кучук-Карасу, Індол, Алма, Кача і Чорна. Чотири перші, що впадають в Озівське море, в своєму степовому бігу висихають в засушливий час.

Майже всі внутрішні озера Криму включно з найбільшими — Данузлавом, Сасиком та групою північних багаті на сіль (115 озер площею 75,000 гектарів), яка має промислове та лікувальне значення.

Більша частина степового Криму вкрита каштановими суглинками та чорноземом. Біля Перекопу і солоних заток Сивашу розташовуються бурі ґрунти, часто засолені. В горах і річкових долинах ґрунти багаті на нанесений гумус і прекрасно надаються під управу садів, винограду й городництва.

Клімат завдяки сусідству з морем і українським материком дуже подібний до того, що панує в південній Україні. В степовій частині зима холодна і вітряна, а літо сухе й гаряче. На південній приморській пасмузі, з вічно зеленою рослинністю, зима лагідна, літо гаряче і тепле а осінь погідна. В зв'язку з кліматом, степова і солончакова рослинність північної частини переходить в різнотрав'я, а далі в узгірях — в лісостеп. Степова рівнинна частина Криму займає коло 80% поверхні всього півострова.

Багатства Криму

Крим багатий на різні копалини, частинно ще не експлюатовані. Керченський півострів має багатющі поклади бурого залізняка із 40% заліза; їх запаси обчисляють на 2 мільярди і 265 мільйонів тонн. Тут же знаходяться родовища горючих газів. Соляні озера багаті на хльор, бром, магній, — потрібні для хемічної промисловости. В Криму є теж поклади мармуру, сірки, нафти, кам'яного вугілля, різних вапняків і трасу, що з нього виготовляється цемент (біля Коктебелю, тепер Планерського). Одним із природних багатств є осадочна сіль лиманів Сивашу. Сільське господарство, особливо вирощування винограду і тютюну, найкращих у цілому СССР, стоїть на високому рівні. Спорудження каналів і зрошення великих степових просторів набагато збільшать видатність зернових культур, бавовника й кок-сагизу, що є сирівцем для продукції ґуми. Велике значення має тут садівництво і зв'язана з тим овочево-консервна промисловість та рибловство (Керченська протока і Феодосійська затока).

Промисловість: машинобудівельна та консервна.

Міста і їхнє значення

Головними містами Криму є Симферопіль, адміністративний центр кримської області, Севастопіль, воєнний порт з корабельнями для будови кораблів та підводних човнів і їхня головна база на Чорному морі, Керч, крім металюргійної, центр рибної промисловости Криму. Всі ці міста начисляють понад ста тисяч населення. Керч, як і Феодосія, Ялта, Севастопіль і Евпаторія, належить до основних гаваней Криму. Феодосія, крім тютюнової фабрики і рибловства, служить головним вивозовим портом для збіжжя. Великі центри, як Евпаторія, Севастопіль, Ялта і Керч — забезпечені електрівнями з потужністю, потрібною промисловості.

Кримські ліси покривають 224,000 гектарів (8%) поверхні півострова.

Залізниць в Криму небагато, однак вони пов'язують Крим із запорізько-дніпропетровським промисловим басейном і чорноморськими портами: Херсоном і Миколаєвом.

Шосейні шляхи будуться в повоєнному часі, особливо в північній частині; південна частина мала їх досить багато.

Історичне минуле

Крим пройшов дуже змінну і бурхливу історію. Він кільканадцять століть був бойовим полем різних народів, що намагалися опанувати його і з суходолу і з моря. В старовину були тут фенікійські, грецькі і пізніше римські оселі. Тут у середньовіччі оселювалися і нащадки римлян, італійці. В часі навали азійських кочовиків Крим переходив з рук до рук, аж поки його опанували татари. Українська держава Київського періоду намагалася поширити свої впливи на Крим, але навала азійських народів не дозволила зреалізувати того задуму. В часі існування козаччини татарський Крим був однією із причин остаточного упадку нашої державности, що опинилася в трикутнику Польща-Росія-Татарія. Нововідроджена українська держава 1917-20 років, оцінюючи значення Криму, окупувала його в останній третині квітня 1918 року.

Значення Криму належно оцінила Росія, окупувавши його 1783 р. В половині минулого століття Крим був полем бою між Англією, Францією, Туреччиною та Росією. Крим був важливим стратегічним фактором у війні між російськими білими й червоними імперіялістами, а в останній війні був кривавим совєтсько-нацистським бойовищем.

Безсумнівно, таке ж значення матиме Крим і в майбутності, особливо в стратегічних плянах.

Данайський подарунок

Україна актом совєтського уряду дістає цвинтарище татарського народу, який протягом останніх століть масово покинув Крим, переселяючись до Туреччини і так уникаючи московського народовбивства. Повоєнні часи припечатали існування решток цього народу (біля 200,000), що був покладений на жертовник „унічтоженія", на якому закінчили своє буття надволзькі німці, інгуші, чеченці, балкарці, карачаї й калмики.

Совєтська система спочатку пішла на руку татарській меншині Криму, створивши в жовтні 1921 р. Кримську Автономну республіку, що було заходом проти природнього приєднання Криму до України. Виселення татар мало на меті не так позбутися 28% меншини за її коляборацію з німцями, як заселити весь півострів російським елементом.

Передача Криму з майже чисто російським населенням Україні, в часі, коли це населення всебічно скріплюється в індустріяльних частинах і містах УССР, на Кубанщині і Підкавказзі, маючи масив північного молоха в недалекому запліччі — є геополітичним з а ш а х уванням українського народу в сучасний момент і в майбутньому.

Приєднання Криму, крім деяких позитивних умов — є новим ударом Москви по Україні.

НА ІСТОРИЧНИХ ПЕРЕХРЕСТЯХ

(Закінчення зі стор. 2)

покажчики України зростають з року на рік. І хоч як большевики намагаються загнати цей розвиток в пригоже для них русло, хоч як витискають останні соки з України, нарід крок за кроком розбудовує свої позиції. Бо в цьому — основний закон усього живого: протиставитися і використати все для свого розвитку. І як колись большевицька політика українізації мала на меті спровансальщити, роззброїти самостійницький розвиток української культури і, залишивши українську форму, надати йому всеросійського змісту, а творчий геній українського народу та його передових діячів використав це на здвигнення могутнього, хоч і короткого, бо втопленого в крові Ренесансу, — так тепер колективізаційний розгром українського села не знищив джерела української сили. Бо, з одного боку, українських селян проти волі большевиків виростає на висококваліфікованого сільського робітника в великопросторному сільському господарстві, а з другого боку велика частина сільського елементу відплила і відпливає в українські міста і вирізьблює їх новий характер. Цей ріст нової модерної міцної України не залишився непоміченим для большевицьких верховодів у червоному Кремлі. Навпаки. Їхні слова і вчинки виразно вказують, з якою тривогою слідкують вони за розвитком подій в Україні, за зростом її сил і тугости. І звідси ці останні відклики большевиків до „дружби" обох народів, до їхнього „братерства", звідси щораз менше наголосу на „старшого брата", а видвигання України як співтворця нового ладу побіч Росії. Це все ніщо інше, як спроба спрямувати енергію повстаючого велетня у всеросійське русло, бо в існуючих умовинах цього велетня лобовою атакою розгромити не можна. Останньою подією в цьому напрямі є прилучення большевиками Криму до України. Прилучення Криму до України — це, з большевицького боку, одна з найвищих цін для історично-політичного перекуплення нашого народу.

І наш і чужий досвід вказують, що розбудженого народу не можна заманити надовго на шкідливі для нього шляхи. Це має й матиме місце й надалі в Україні так, як в усіх інших країнах. Хоч ми сьогодні говоримо про нову українську людину, про новий характер України, але це в ніякому разі не перекреслює прагнення до самостійности в української людини, як одиниці, і в української нації, як збірної цілости. Прагнення до самостійности ще більшою мірою стає сьогодні основною віхою розвитку сучасної історичної доби нашого народу. Зі зростом творчої тугости української людини і зростом матеріяльної сили українського народу прямо-пропорційно зростає й зростатиме його прагнення бути повним господарем на своїй землі. І тому ті великі зміни, що переходять тепер в Україні, а в першу чергу її соціяльно-економічна перебудова — для нас не страшні. Вони можуть бути прикрі можуть бути болючі, вони можуть докраю ослаблювати ту чи іншу верству (нпр., колективізація — селянство), але в історичному аспекті нарід оберне їх собі на користь.

лг.

Хроніка українського життя

У Франції

ОФІЦІЙНЕ ВИЗНАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПАРАФІЇ В ПАРИЖІ

В Урядовому Віснику Паризької Епархії з 2. 1. 1954 року появився офіційний декрет Кардинала Фельтена, яким українську церкву св. Володимира Великого в Парижі підноситься до гідности парафіяльної церкви, з усіми тими почестями, правами й привілеями, які мають латинські церкви.

З цього слідує, що парох цієї церкви має повну й виключну власть над вірними українського католицького обряду та що інші парохи не мають ніякого права над тими, хто був або мав бути охрищений в греко-кат. обряді. Єдине лиш дівчині, яка заключає супружжя з нареченим латинського обряду, можна прийняти теж його обряд. Всі інші, хто хотів би змінити свій обряд, можуть це зробити тільки по одержанні попереднього дозволу від Св. Отця, а латинським парохам заборонено намовляти до такої зміни обряду.

Кожна дитина мусить бути хрищена в обряді своїх батьків та в церкві свого обряду. Якщо хрищення уділяє лат. парох, то він мусить повідомити про це українського католицького пароха, щоб цей вписав акт хрищення в метрикальні книги своєї парафії. В книзі має бути зазначене це подвійне вписання.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Филаделфія, Па.

Спільна Просфора.

Заходами Організації Оборони Чотирьох Свобід України (ООЧСУ) — 6-тий Відділ, і Спілки Української Молоді Америки (СУМА) — Осередок ім. УПА — у Филаделфії, під проводом пань Стефанії Шаран, Теофілії Ганушевської та подруг сумівок, дня 13 лютого б. р. відбулася в залі Горожанського Клюбу при 23-тій і Брави вулиць спільна Свята Вечеря.

Всіх присутніх, що засіли при столах, привітав голова 6-го Відділу ООЧСУ інж. Мирон Ганушевський. Бувший духовий опікун СУМА Всч. о. Іван Лебедович провів молитву та поблагословив просфору, якою поділився з учасниками.

В дальшу частину святочної програми п. н. „Колядуймо тим, що на Рідних Землях...", входили різдвяні споминн, промови та побажання поодиноких учасників Свят-Вечері, переплітані колядами.

Цікавий і вдало скомпонований різдвяний спомин відчитав інж. Мирон Ганушевський. Вже сама тематика спомину з нашої героїчної боротьби УПА, насторожує святково слухача до постатей тих, що беруть в цій героїчній боротьбі активну участь проти змови московсько-російських паразитів, за розвал тюрми народів т. зв. „СССР" і побудови національно - суверенних держав. Ось одна з тих постатей — це активний член українського резистансу в Україні на пості головного спікера української радіовисильні „Самостійна Україна" і заразом бувший в'язень большевицьких заслань, якому судилося дістатись на волю ще минулого 1953 року і щасливо прибути до своєї рідні в Бельгії. Це бельгієць п. Газебрук і друг Альберт в одній особі.

Різдвяний спомин із життя лемків, з окремою закраскою їх здорового і щирого гумору до волі і недолі їхнього життя, відчитав Роман Тимчук.

Промовцями були: інж. Василь Титанич, що в своїх святочних побажаннях передав цікавий спомин про завдання українського священика за часів т. зв. „мадяризації" Лемківщини, та Михайло Ковальчин, бувший учасник рейдуючих частин УПА в західню Европу, що в своєму слові навів цікавий і повчальний спомин з героїчної боротьби УПА і активної участі в ній української молоді, зокрема тих найменших — юнацтва і доросту. Яскравим прикладом такої участи в боротьбі за волю української молоді була різдвяна акція на Вірчу — гніздо польських червоних паразитів, — під командою полковника Коника, де українські діти доказували чудес.

Присутні на просфорі представники Відділів ООЧСУ Питсбурґ і Балтімор, пп. Микола Турчин і Теодор Царик в своїх святочних побажаннях склали подяку Управі 6-го Відділу ООЧСУ за гостину і так вміло складену і проведену програму Свят-Вечора.

Пізною вечірньою порою учасники просфори, бадьорі і зворушені, розходились додому.

Д.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УНСОЮЗУ!

Українська Вільна Академія Наук у США

11½ Вест 26 вул., Ню Йорк. **В неділю, 7-го березня 1954 р.**, о 4-ій год. дня в приміщенні УВАН у США відбудеться інавґураційне засідання **Чорноморської Комісії УВАН у США.**

Програма: проф. О. Оглоблин — Вступне слово; інж. Л. Биковський — Український Чорноморський Інститут. — Організаційні справи. — Вхід вільний.

Керівництво Комісії.

Пані Гоббі вважає дискримінацію морально і матеріяльно шкідливою

Вашинґтон. — Секретарка здоров'я, виховання і добробуту Овета К. Гоббі, промовляючи на Гарвардському університеті, заявила, що расові обмеження завдають цій країні моральної і матеріяльної шкоди. Дискримінація, — сказала вона — коштує річно від 15 до 30 більйонів долярів. „Особи, які терплять від дискримінації, не можуть брати повної участи в господарському житті, не можуть набувати товари, що їх продукує ця країна і не можуть платити податків у такій висоті, як все інше населення". Але духові втрати від дискримінації далеко більші, і їх не можна навіть обрахувати в долярах. Одначе Овета К. Гоббі запевняє, що ЗДА стоять на шляху до швидкої ліквідації всякого расового обмеження і подає як приклад Гарвардський університет, що за час від свого існування — 87 років — не становив жадного расового обмеження. Майже половина всіх лікарів-негрів в ЗДА і 25 відсотків усіх правників негритянського походження — здобули собі фахову освіту в Гарвардському університеті. Уряд президента Айзенгавера заінтересований у розвитку цього університету — заявила пані Гоббі.

Можливість нового страйку фотоґраверів у Ню Йорку

Ню Йорк, Н. И. — Місцевий Відділ Мінародних Фотоґраверів має 7 березня вирішити, чи приймає тижневу підвишку платні, яку признала фотоґраверам окрема комісія під час страйку, який охопив був найбільші щоденники в Ню Йорку. Ця підвишка становить 3.75 долярів, і її не хотіли прийняти тоді робітники. 4 березня мають зійтися на наради представники часописів та працівників, щоб вирішити цю справу, а фотоґравери на загальних зборах 7 березня мають заявитися в цій справі. Деніс М. Бурке — голова фотоґраверської спілки заявив, що якщо працедавці не погодяться на більшу підвишку платні фотоґраверам, то існує можливість, що знову почнеться страйк в найближчий понеділок — це значить 8 березня. Фотоґравери страйкували 11 днів, почавши від 28 листопада, а до них — 400 робітників, — приєдналися інші часописні робітники в числі коло 20,000, і тим способом не допустили до появи 7 великих щоденників у Ню Йорку.

● **Перша лейді країни** — пані Айзенгаверова розпочала весняні прийняття для окремих запрошених груп. Перше прийняття відбулося для 180 мешканців Ню Йорку. В дальших прийняттях, як інформувала секретарка пані Айзенгаверової — Джейн МекКаффрі, візьмуть участь представники Скавту, Церков, піклувальниць хворих та ін.

Д-р К. Кисілевський

НАЙВАЖЛИВІШІ ДОСЯГНЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

(Доповідь, виголошена на пленарному засіданні наукового з'їзду НТШ і УВАН в Колумбійському університеті в Ню Йорку 27 грудня 1953).

(Скорочення).

Українська філологія була в останніх вісімдесяти роках предметом дослідної праці в університетах, інститутах, академіях, наукових товариствах та журналах. Тому вона розвинулась помітно в суттєвих питаннях, хоч довелось їй боротись з різними наступами з боку Росії.

На початку сімдесятих років минулого сторіччя київська Стара Громада розгорнула широку діяльність у південно-західньому відділі російського географічного товариства. В його „Трудах" появились праці, що давали матеріял для розроблення філологічних проблем, а то й насвітлювали їх по-новому, напр., Українські історичні пісні під редакцією В. Антоновича і М. Драгоманова, розвідка К. Михальчука про говори.

У 1876 закрито відділ після ганебного царського указу Олександра II, що забороняв друкувати та привозити з закордону українські видання. Тридцять років, — тобто до революції у 1905, що спричинилась до скасування цього указу, — українські філологи друкували свої праці по-російськи, або за кордоном.

Але не тільки царат нищив розвиток української науки. Руйнували його також російські псевдонаукові концепції в роді Погодинської теорії, що відмовляла населенню Київщини автохтонности. У вісімдесятих роках відновив цю дивовижу О. Соболевський на основі буцім то „великих різниць" між київськими та галицько - волинськими пам'ятками домонгольської доби. У своїх статтях він доказував, що київські пам'ятники належать російському народові. В „Лекциях по истории русского языка" (1888) він сполучив в одну групу російську, білоруську та українську мови та поклав підвалини під т. зв. „прарусску" спільноту О. Шахматова, що й досі є політичною мрією Росії.

Коли ж після революції в Росії можна було розвинути видавничу діяльність, а в добі української держави оснувати академію наук (1918), — в якій філологія знайшла місце на буйний розквіт, що ступенювався до тридцятих років, — тому з боку совєтської влади пішов курс на нищення всього її дорібку при помочі репресій та конфіскат. Спочатку всевладна теорія Марра, а згодом, після її ліквідації, нове обрусіння оволоділи науковим життям України.

На всі ці наступи філологи відповідали речево. Проф. харківського університету О. Потебня назвав кожен акт мовного обмеження ударом на основний нерв життя нації, а проф. львівського університету О. Огоновський виказав самостійність української мови у відношенні до інших слов'янських у своїй інавґураційній промові на відкритті академічного року (1871/2 та поширив цю думку в двох працях, а саме в розвідці „Про важливіші особливості української мови", написаній по-польськи та виданій у Кракові коштом польської академії наук (1873) та в „Студіях в ділянці української мови" (1880), написаних по-німецьки.

Теорії О. Соболевського збив проф. віденського університету В. Ягіч у своїх розвідках. Одначе найсильніше протиставився їй А. Кримський, прослідивши всі старі пам'ятники. У своїй „Українській граматиці" (1907-8), написаній по-російськи, розвинув історію самостійної української мови; досі не втратила вона своєї вартости та стала основою дальших студій українських філологів. Це був найбільший успіх в етапах боротьби за самостійність мови. Кримський не обмежився тільки граматикою. Він написав кілька полемічних розвідок, як напр., Филологія и Погодинская гипотеза (1904). Деякі непевні критерії для діялектологічної клясифікації староруських рукописів (1906), Древне-кіевскій говор (1907).

Крім розвідок, що протиставилися російській науці, на особливу увагу заслуговує наукова діяльність проф. чернівецького університету, Степана Смаль Стоцького, що враз з Теодором Ґартнером видав у 1913 р. свою „Граматику української мови" (по-німецьки), а згодом у 1922, у сторіччя існування слов'янської філології розвідку п. з. Рорвиток поглядів на сім'ю слов'янських мов і їх взаємне споріднення, (Записки НТШ тт. 141-3). Стоцький захитав теорії: Шляйхера (1852) про походження всіх мов від одного прототипу, Соболевського про „русску" спільноту, Шахматова про „прарусску" мовну групу, спільну всім східнім слов'янам, обоснувавши свої докази на багатому матеріялі. Він заявився за теорією хвиль Шмідта (1872) й довів, що мовні хвилювання наносять різні впливи сусідніх мов у залежності від довшого, чи коротшого сусідування. Отже, в самостійній системі української мови є різні впливи, не тільки російський!

В граматиці обидва мовознавці довели, що українська мова сягає праслов'янської доби, та заперечили існування праруської спільноти.

Коли ж після революції в 1917 р. українська філологія виявила широку наукову діяльність в УАН, а її Записки історично - філологічного відділу та поодинокі мовні збірники заповнились працями старших (Кримський, Сімович, Грунський, Тимченко) та молодших філологів (О. Курило, В. Ганцов, П. Вузук, О. Синявський, К. Німчинов, С. Смеречинський, З. Весоловська, І. Галюн, В. Дем'янчук, Л. Булаховський та інші), наспів час для зміни поглядів деяких російських науковців, напр., О. Шахматов став тепер на протилежне становище в справі старих пам'ятників, заявляючи: „Я вважаю за доказану річ, що в Ізборниках Святослава 1073 і 1076, в Галицькому Євангелії з 1144 та в Добриловому Євангелії з 1164 маємо пам'ятники написані в малоруських областях. Коли ж є різниці в особливостях, то це природнє, бо київський центр дбав більше про збереження церковнослов'янської мови". (Короткий нарис історії української мови, Київ 1924).

Так отже й тут виявилось велике досягнення!

Також останній етап офіційного наступу на українську мову в 30-их роках XX ст. стрінув відпір з боку філології. Проф. Роман Смаль Стоцький осудив його в праці п. з. Українська мова в совєтській Україні, Варшава 1936, Праці українського наукового інституту, т. 34. Особливого осуду зазнала руїнна діяльність А. Хвилі-Мусульбаса та Н. Кагановича, що перші завдали смертного удару українському мовознавству, називаючи його корінням буржуазного націоналізму. Також митрополит Іларіон осудив широко ці напади совєтської влади в історії української літературної мови (Вінніпеґ 1950).

Впродовж 80 років українська філологія відпирала завзято й послідовно російські атаки, узброюючись при тому в щораз кращі засоби в ділянці дослідження мовних явищ та передаючи новому поколінню філологів нові засоби та напрямні праці.

В тому велике її досягнення.

У згаданому періоді, посилено філологію новими речевими дослідами на полі живої і книжної мови, на такі проблеми: що таке мова, як використовувати народні елементи в літературній мові, котрі пам'ятки старовини належать українському народові, котрі критерії визначують українську живу мову, які прикмети дифтонгів та поліфтонгів на Поліссі й Підляссі, які явища свідчать про квантитативні залишки та архаїзми в мові. Досліджувано теж якість і кількість фонем, окреслено біг ізолекс, структуру, систему, географію слів тощо. Для заспокоєння потреб часу видавано численні практичні посібники для навчання мови, курси, граматики, правильники й порадники для вживання чистої літературної мови. Всі ці твори визначаються новими методологічними основами. Також упорядковано справу фонетичного правопису, починаючи від заходів в Австрії Степана Смаль Стоцького (1893) та в Росії Бориса Грінченка (1907), а кінчаючи на академічному правописі після конференції в Харкові 1927-9 років.

Треба підкреслити, що в усіх цих питаннях модерної філології помогли багато студії наших молодих філологів у таких професорів, як Ф. Міклошіч, В. Ягіч, В. Вондрак, О. Брох, М. Трубецкой, Лескін, Бруґман, Вундт, Сіверс, Огоновський, О. Колесса, С. Смаль Стоцький, Потебня, Сумцов, Перетц, Матезійс, Зілинський, Ніч, І. Розвадовський та інші.

Потебня, як творець філософії мови, вбачав у первісному слові перш за все поетичний твір, що відограє свою ролю в індивідуальному й суспільному житті. Особливо його психологічна настанова до проблем української синтакси вплинула дуже замітно на українських і чужих філологів, що почали досліджувати мову за поглядами Гумбольдта, Штайнталя, Кроче, Бруґмана, Вундта, Дельбрюка, Павля, Мес, Водуена де Куртене й інших. Потебня прийняв погляди Гумбольдта та вбачав в мовних явищах безнастанну дію духа, рух і поступ. За ним пішли сучасники, передусім П. Житецький у своїх нарисах: Очерк звуковой истории малорусского наречия, 1876, та Очерк литературной истории малорусского наречия в XVII и XVIII вв., 1889, Київ.

Впродовж вісімдесяти років постали численні монографії з різних ділянок мови, напр., фонетичні описи — від Потебні, Огоновського, В. Науменка, В. Шимановського — до І. Зілинського; монографії про українські пам'ятники та грамоти, що в говорових помилках виявили українські прикмети, напр., А. Кримського, В. Мочульського, О. Колесси, В. Розова, І. Огієнка, І. Панькевича, М. Грунського, С. Вогуславського, Я. Гординського, О. Калужняцького, М. Мільковича, М. Возняка, І. Свєнціцького, П. Вузука, З. Весоловської, В. Лева, К. Кисілевського та інших. На основі монографії постали синтетичні нариси історії української мови, як напр., В. Сімовича, М. Грунського, П. Ковалева, І. Свєнціцького, І. Огієнка, М. Возняка, О. Колесси, К. Німчинова, П. Вузука, О. Богуміла, П. Житецького, А. Кримського, О. Шахматова та інших.

Мовні питання викликали потребу українських та перекладних словників. Починаючи від українсько - німецького словника Є. Желехівського, С. Недільського в 2 томах, словникарство розвивається щораз видатніше та дає філології такі знамениті словники, як Б. Грінченка, С. Єфремова та Ніковського, Є. Тимченка, що стають основою лексикального фонду для перекладних, професійних, термінологічних, правописних наукових словників.

В тому часі досліджуються різні проблеми мовні, як напр. палятализація звуків (Пушкар), лябіялізація, сандгі (Зілинський), наголос (В. Охримович, С. Никофоряк, Л. Вулаховський, Я. Рудницький), функції відмінків (Є. Тищенко), проблеми з морфології, значінні (В. Сімович, Р. Смаль Стоцький, Я. Рудницький, І. Велигорський), синтакси (І. Огієнко, С. Смеречинський, Ю. Шерех та інші).

Коли ж модерна філологія започаткувала фонологічні принципи мовних явищ (Ф. де Сосюр, Ш. Баллі, В. Матезіюс, А. Ваян, де Гроот), то й українська філологія не мовчала. В. Сімович, О. Синявський, Д. Чижевський, О. Курило, члени львівського лінґвістичного гуртка НТШ під проводом В. Сімовича, Комісія мови НТШ почали розробляти фонологічні проблеми. В. Сімович застосував у своїх розвідках систему кореляції для відміни прикметників, структуральними причинами вияснив появу -в на місці -л в минулому часі чоловічого роду, на основі тенденцій в мові вияснив перехід е в о після м'яких, е в я в іменниках середнього роду, гармонією складів назвав появу деяких дієслівних форм. В останніх часах Ю. Шерех опрацював курс української мови на основі фонологічних принципів, а в Енциклопедії українознавства появились фонологічні статті Д. Чижевського, В. Чапленка, Ю. Шереха та інших. І хоч у фонологічних дослідах та принципах не все гідне подиву, що виказала критика Шерехового курсу сучасної української мови (К. Кисілевський, В. Чапленко) і рецензії на відділ Мова в ЕУ, та проте фонологічний підхід до явищ мови свідчить, що українська філологія зв'язалась із західньоевропейською, не зриваючи зовсім з давніми принципами дослідження. І в цьому треба вбачати теж визначне досягнення її методології.

Величезний дорібок виказують студії живої мови та її говорів. Починаючи із доброї студії К. Михальчука (в 1872 р.) про говори, українська діялектологія мала терпеливих та талановитих дослідників, а між ними одно з перших місць належиться І. Верхратському, що обійшов велику територію української мови в західній та східній Україні й дав докладні описи її прикмет, Знадоби до пізнання угорсько - руских говорів, в Записках НТШ 27-30, 40-45 тт., Про говор Галицких Лемків...).

Визначна була праця І. Зілинського, проф. краківського університету, що крім монографій про говірки (Говірка с. Явірок) дав також синтезу клясифікації говорів, приймаючи дводільність за основу (Проба упорядкування укр. говорів, у Записках НТШ 117-8 та До питання про діялектологічну клясифікацію укр. говорів, З НТШ 141-3, Фонетичний опис укр. мови (по-польськи), у виданнях краківської академії наук (1932), Карта говорів, Географія мови тощо). Крім нього попрацювали для діялектології найбільше: І. Панькевич, — що дослідив з подиву гідною докладністю всі закарпатські села та дав визначну монографію про них: Говори Прикарпатської Руси, Прага 1938, — Всеволод Ганцов, — що протиставив Зілинському тридільний принцип у клясифікації, — О. Курило, І. Свєнціцький, И. Шемлей, М. Пшепюрська, Софія Рабій, П. Гладкий, І. Галюн, П. Ковалів, К. Кисілевський, що впровадив історично-генетичний принцип у поділ діялектів і говорів та започаткував діялектологічний словник. В дослідженні живої мови помагали видатно програми й запитники, уложені діялектологами (найважніші з них Михальчука, Кримського, Тимченка, Синявського, Інституту Мовознавства), філологічні збірники НТШ (24 тт.) та УАН. Зроблено й осягнено багато, але й багато ще залишилось до зроблення!

У восьму річницю смерти
бл. п. Дениса Коренця
відслужается
ПАНАХИДИ
в неділю, дня 7-го березня 1954.
в Ню Йорку в церкві св. Юрія при 7. вул. о год. 12:30
в Шікаґо в церкві св. Миколая, 2238 West Rice St., о год. 4:30 попол. (після вечірні).
на які запрошує Рідних, Знайомих, Кооператорів та б. учнів Покійного
РОДИНА

ТАРЗАН, ч. 3240. Відкриє

AS TARZAN ADVANCED, THE LIGHT SUDDENLY DISAPPEARED AND A MOMENT LATER HE ENCOUNTERED A WALL.

STEPPING BACK, HE LEAPED UPWARD. HIS FINGERS GRIPPED THE TOP OF THE WALL AND HE DREW HIMSELF ASTRIDE THE CAPESTONES.

LOWERING HIMSELF INSIDE THE WALL, HE PAUSED TO GET HIS BEARINGS. HE REALIZED THEN THAT THE LIGHT CAME FROM A WINDOW. HE MOVED CAUTIOUSLY TOWARD IT.

AT A STARTLED EXCLAMATION, HE PAUSED. A BRIGHT FLASH OF LIGHTNING FROM THE RECEDING STORM HAD REVEALED HIM TO A GUARD.

Коли Тарзан зблизився, світло раптом зникло, і за якусь хвилину він натрапив на стіну.

Відступивши назад, він підскочив. Його пальці вхопили за вершок стіни, і він підніся вгору по заглибинах в каміню.

Спустившися вниз по той бік стіни, він почав розглядатись. Він побачив, що світло виходило з вікна, і обережно пішов до нього.

На здивований крик він затримався. Широкий спалах блискавиці відкрив його вартівникові.